TEMA 5
A PENÍNSULA IBÉRICA ENTRE OS SÉCULOS XI E XV

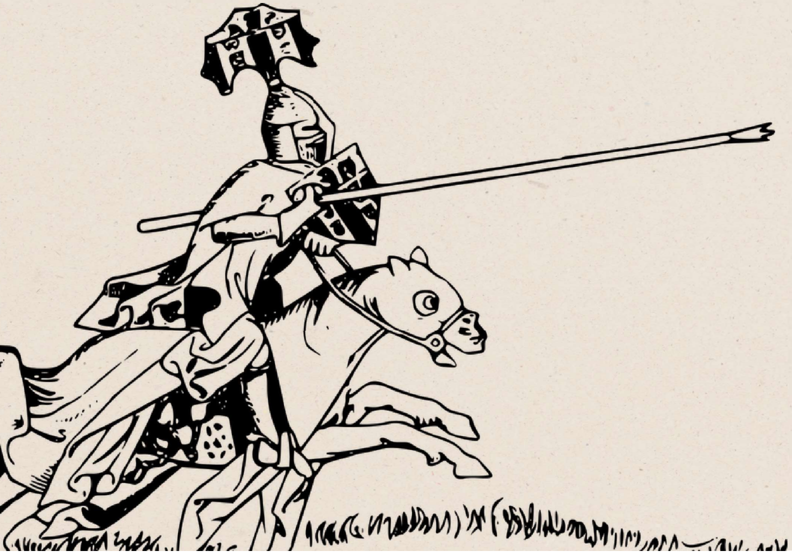

6. SOCIEDADE E CULTURA

COEXISTENCIA DAS TRES RELIXIÓNS: MUSULMÁNS, CRISTIÁNS E XUDEUS: entre violencia e convivencia

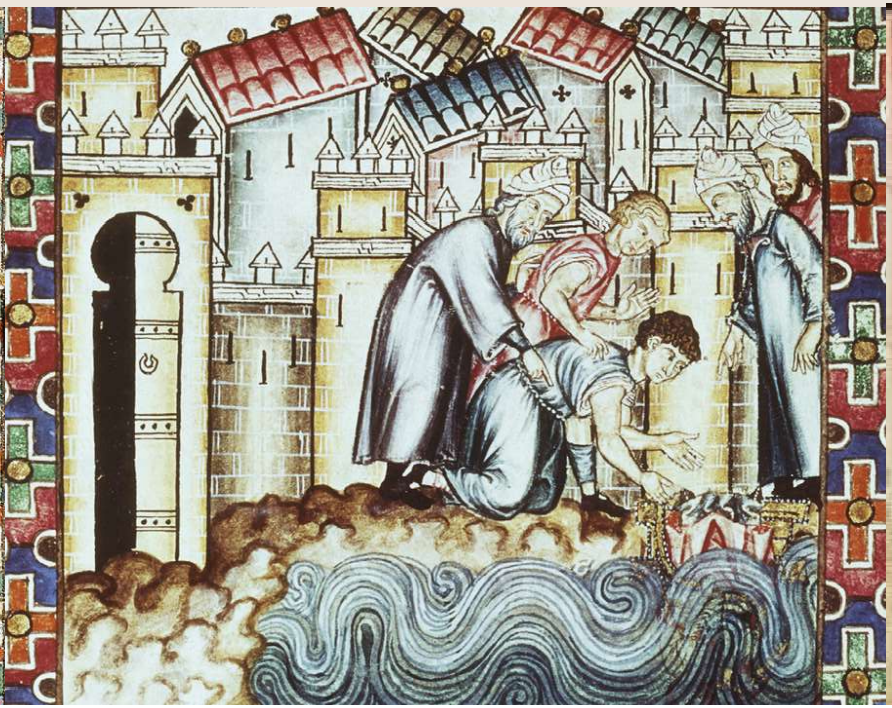

6. SOCIEDADE E CULTURA

Durante a Idade Media coexistiron no territorio peninsular xudeus, musulmáns e cristiáns, establecéndose entre estes grupos relacións complexas.

Estas foron en ocasións pacíficas, con intercambios culturais comerciais e científicos.

Porén, tamén houbo tensións, conflitos e persecución relixiosa.

6. SOCIEDADE E CULTURA

Debemos lembrar que en cada territorio e momento habería un grupo maioritario que ostentaba o poder político, polo que exercía o seu domino sobre os demais. A pesar disto, precisaban ós demais grupos relixiosos, que realizaban actividades importantes como o comercio, a artesanía ou a medicina, acaparando tamén certas cotas de poder.

6. SOCIEDADE E CULTURA

Conceptos:

Mozárabes: poboación cristiá que habitou en al-Ándalus.

Mudéxares: poboación musulmá que permaneceu nos territorios conquistados polos reinos cristiáns. Vivían en barrios urbanos propios, chamados **mourerías**, e eran pequenos artesáns ou traballaban no campo a terra dos señores cristiáns.

Xudeus: vivían en barrios urbanos propios, chamados **alfamas ou xuderías.** Eran prestamistas, médicos, artesáns especializados e funcionarios de confianza dos reis, como conselleiros, tesoureiros ou recadadores de impostos.

6. SOCIEDADE E CULTURA

Intercambios culturais

Rexurdimento cultural: Exemplo da Escola de Tradutores de Toledo

Nela, árabes, xudeus e cristiáns traducían do árabe ao latín ou ao castelán obras gregas, latinas e orientais traídas polos musulmáns á Península desde Oriente.

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.1 Expansión territorial

CASTELA: EXPANSIÓN ATLÁNTICA

- Tarifa
- Alxeciras
- Xibraltar
- Illas Canarias

ARAGÓN: EXPANSIÓN MEDITERRÁNEA

- ducados de Atenas e Neopatria
- Sardeña
- Nápoles

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.1 Expansión territorial

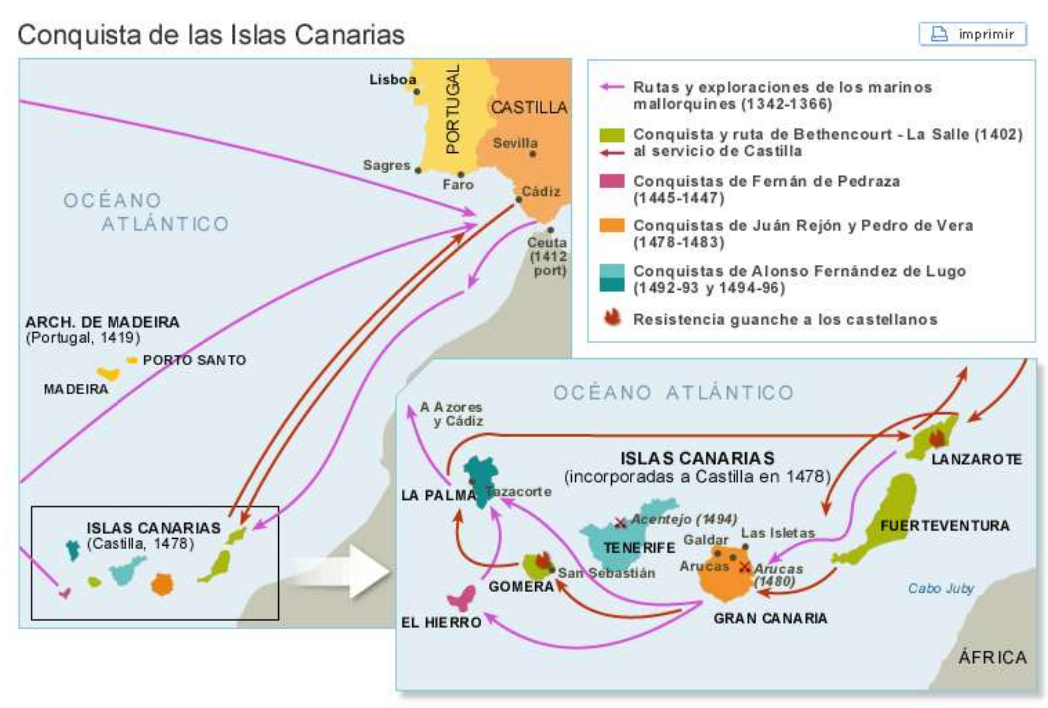

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.1 Expansión territorial

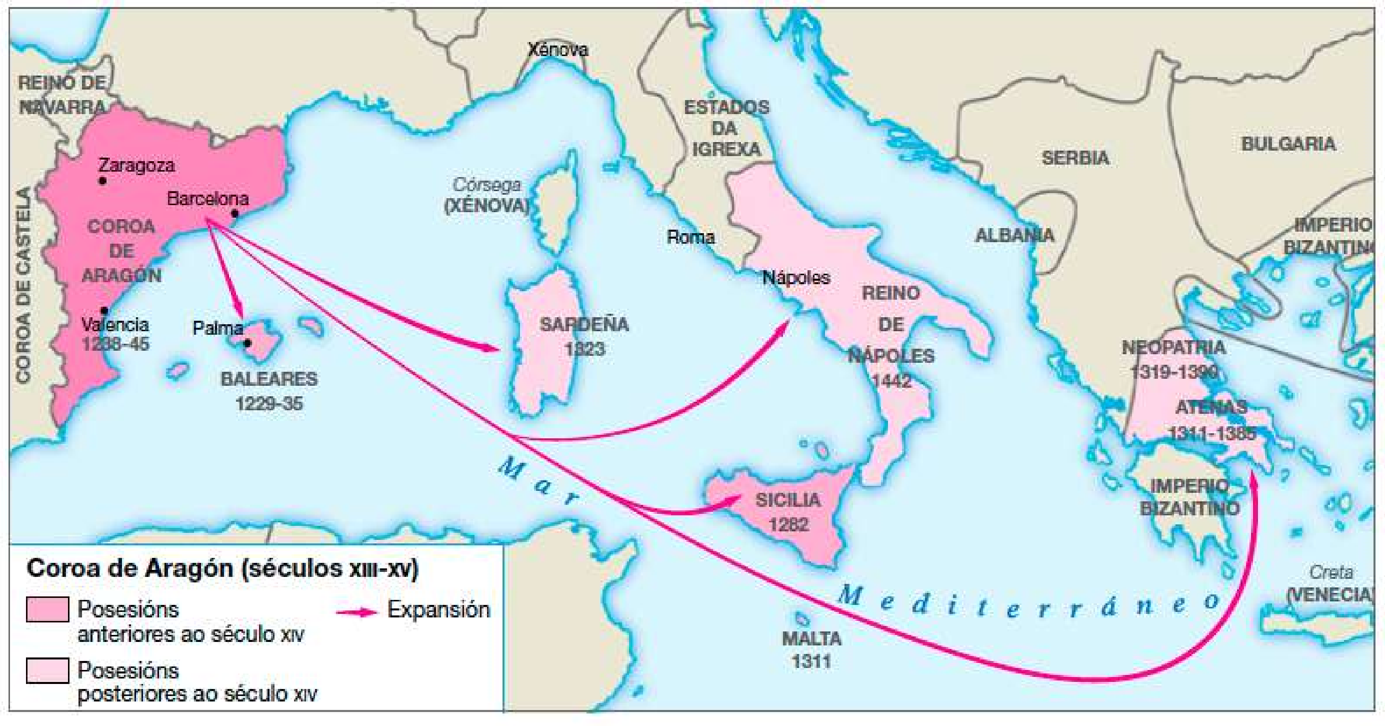

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.2 Tensións políticas: enfrontamentos polo control do poder político

Castela:

Primeira guerra civil castelá (1351-1362) :
enfronta a Pedro I e o seu irmán bastardo Enrique de Trastámara. Este último acaba vencendo co apoio da nobreza, instaurando a dinastía Trastámara no trono castelán. En consecuencia, deberá facerlles grandes concesións ós seus aliados: “mercedes enriqueñas”

Primeira guerra civil castelá (1351-1362)

ÁRBOL GENEALÓGICO DE LA DINASTÍA TRASTÁMA
Dinastía Trastáma
Dinastía Trastáma
(1369-1379) Período de reinad
ENRIQUE II de Trastámara
(1369-1379)
JUAN I
(1379-1390)
ENRIQUE III el Doliente
(1390-1406)
FERNANDO I de Antequera
(1412-1416)
JUAN II de Castilla
(1406-1454)
ALFONSO V el Magnánimo
(1416-1458)
JUAN II de Aragón
(1458-1479)
ENRIQUE IV
(1454-1474)
ISABEL I
(1474-1504)
FERNANDO II el Católic
(1479-1516)

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.2 Tensións políticas: enfrontamentos polo control do poder político

Castela:

Os seus sucesores tratarán de restaurar o poder real fronte a unha nobreza fortalecida: tensións, revoltas nobiliarias e loitas entre faccións nobiliarias.

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.2 Tensións políticas: enfrontamentos polo control do poder político

Castela: https://www.youtube.com/watch?v=lyzNt7e4PRQ

A farsa de Ávila (1465): durante o reinado de Enrique IV parte da alta nobreza enfrontouse co monarca, xa que aspiraban a acaparar maiores parcelas de poder. Coñecidos como a liga antienriqueña, realizaron un acto simbólico no que destronaban ó monarca e proclamaban como rei ao seu irmán.

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.2 Tensións políticas: enfrontamentos polo control do poder político

Aragón:

os reis tiveron que admitir a creación da Generalitat, unha institución que vixiaba o cumprimento dos acordos das Cortes.

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.3 Efectos da crise do século XIV

PESTE	CRISE ECONÓMICA	CONFLICTOS SOCIAIS
		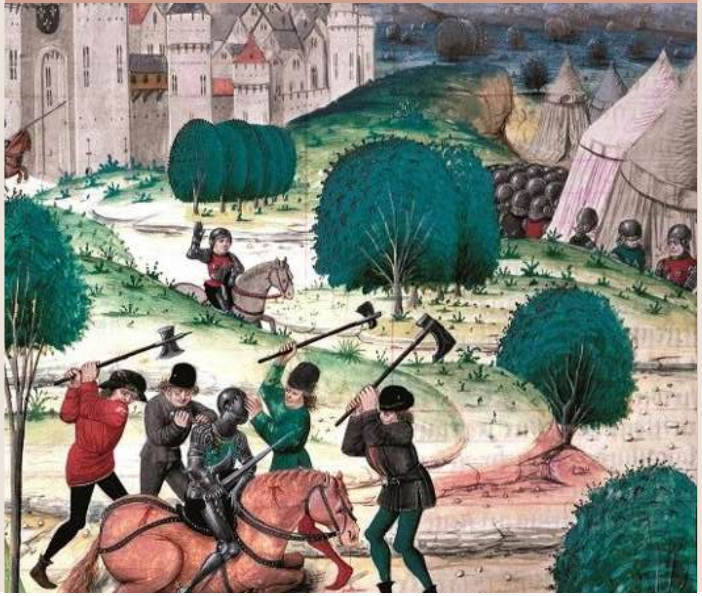

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.3 Efectos da crise do século XIV: diversos factores entrelazados

CRISE DEMOGRÁFICA
peste
malas colleitas
guerras

+

CRISE ECONÓMICA
agraria
artesanal
comercial

+

CRISE POLÍTICA
disputas polo poder político
guerras e inestabilidade

→

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.3 Efectos da crise do século XIV: diversos factores entrelazados

CRISE SOCIAL

No campo, os señores incrementaron as súas esixencias sobre o campesiñado, ocasionando revoltas. Nas cidades, as revoltas estiveron protagonizadas por artesáns empobrecidos.

A crise recruou o odio cara aos xudeus, provocando frecuentes ondas de antisemitismo e o asalto dalgunhas xuderías.

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.3 Efectos da crise do século XIV: diversos factores entrelazados

Revoltas: Os Irmandiños: https://www.youtube.com/watch?v=1-KuBU5nDwg

Que levou aos irmandiños a levantarse en armas contra os nobres?
Por que o monarca Enrique IV apoia aos irmandiños contra a nobreza?

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.3 Efectos da crise do século XIV: diversos factores entrelazados

Ondas de antisemitismo:
https://www.youtube.com/watch?v=vDvxAmNMim8

Que está a suceder nesta escea?
Que diferentes posturas observamos?
Que ten que ver esta escea de conflictos sociais con outros aspectos da crise do século XIV?

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.3 Efectos da crise do século XIV: diversos factores entrelazados

Vídeo repaso: https://youtu.be/2ACjjdgsjBQ?si=MstEpKYzMLNA9WvN

7. A BAIXA IDADE MEDIA NOS REINOS CRISTIÁNS PENINSULARES

7.4 Recuperación económica do século XV

– A **agricultura** incrementou a produción de cereais e estendeu os cultivos comerciais, como a oliveira e a vide en Castela e os produtos de horta en Aragón.

– A **gandería** ovina cobrou un grande auxe.

– A **artesanía** beneficiouse da recuperación demográfica, e o comercio alcanzou un gran dinamismo, o que orixinou institucións públicas de crédito, como a Taula de Canvis de Barcelona, fundada en 1401, e a Taula de Canvis de Valencia, de 1408.